Plejeplan for Fugleværnsfondens arealer i Vaserne 2008-2013

Rekvirent

Fugleværnsfonden
Vesterbrogade 140
1620 København V
Telefon 33 28 38 39
Fax 33 31 24 35

Att.: Søren Ferdinand Hansen

Rådgiver

Orbicon A/S
Ringstedvej 20
4000 Roskilde
Telefon 46 30 03 10
Fax 46 30 03 11

Udarbejdet af	Erik Mandrup Jacobsen
Kvalitetssikring	Flemming Pagh Jensen
Godkendt af	Per Møller-Jensen
Revisionsnr.	01
Udgivet	September 2007

INDHOLDSFORTEGNELSE

1 Resumé 2

2 Baggrund 3
2.1 Fugleværnsfonden 3
2.2 Plejeplanens formål 5
2.3 Plejeplanens udgangspunkt og tilblivelse 5

3 Eksisterende forhold 6
3.1 Beliggenhed m.m. 6
3.2 Beskyttelsesforhold og planmæssig status 7
3.2.1 National beskyttelse 7
3.2.2 International beskyttelse 9
3.3 Ejer- og adgangsforhold 10
3.4 Beskrivelse af Vaserne 12
3.4.1 Naturtyper m.m. 12
3.4.2 Vegetationsudvikling og naturpleje 12
3.4.3 Fugleliv 14
3.4.4 Botaniske værdier 17
3.4.5 Andre naturværdier 17

4 Plejeplan for Fugleværnsfondens arealer i Vaserne 19
4.1 Principper, vurdering og målsætning 19
4.2 Generelle plejeforskrifter 20
4.2.1 Førstegangspleje 20
4.2.2 Invasive arter 22
4.2.3 Vedvarende pleje 25
4.2.4 Vandstand 25
4.2.5 Andre indgreb 25
4.2.6 Formidling 25
4.3 Plejeplanområder 27
4.3.1 Delområde 1: Fugtig ellesump mod syd og rørskov: 28
4.3.2 Delområde 2: Skov og høeng mellem Furesøstien og Olsens Sø 29
31
4.3.3 Delområde 3: Olsens Sø 32
4.3.4 Delområde 4: Skov på østsiden af Olsens Sø 33
4.3.5 Delområde 5: Elleskov på vestsiden af Olsens Sø 34
4.3.6 Delområde 6: Skovbevokset næs i den nordlige del af Olsens Sø 36
4.3.7 Delområde 7: Området omkring formidlingspavillonen 38

5 Oversigt og prioritering 40
5.1 Opsummering 40
5.2 Prioritering 41
5.3 Økonomi og tidsplan 41

6 Naturovervågning 42

7 Referencer 43

1 Resumé

PÅ anbefaling af Fugleværnsfonden erhvervede Åge V. Jensens Fonde en ejendom i Vaserne i 1999

Efterfølgende er der indgået en samarbejdsaftale om drift af området, så det er Fugleværnsfonden der forvalter området for Åge V. Jensens Fonde

Formålet med denne rapport er at sætte rammerne for de næste 5 års drift, forvaltning og formidling af naturværdierne.

Plejens hovedformål er:

- At bevare, genskabe eller forbedre Fugleværnsfondens reservat som en mosaik af urørte ellesumpe, rørskov, åbne vandflader, overdrev og ferske enge med gode yngle- og rastemuligheder for et bredt udsnit af dyre- og plantearter tilknyttet sådanne naturtyper.

- At forbedre de rekreative og oplevelsesmæssige muligheder for reservatets mange besøgende.

Det foreslås, at hovedparten af Vasernes fugtige ellesump lades urørt og får mulighed for at udvikle sig mod naturskov med naturlig selvforyngelse og en varieret aldersammensætning og mange døde træer og væltede stammer.

For at skabe en lysåben overgang mellem land og vand – og bedre forhold for engens lysåbne plantesamfund ryddes dele af bredzonen på vest siden og nord siden af Olsens Sø for vedplanter. Herved vil afgræsningen forløbe helt ud til søen og skabe en vegetationsfattig overgang til gavn for dyr og planter.

Områder med bjørneklo forsøges i videst muligt omfang inddraget i græsningsfolde, da græsning er en effektiv måde til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo.

Der skal arbejdes på at starte en fællesgræsning med Rudersdals Kommunes areal ind mod S-togbanen. Fællesgræsningen skal omfatte arealer rundt om Fugleværnsfondens formidlingspavillion

Der skal desuden arbejdes på at udvide og vedligeholde den lille, attraktive høeng i krydset mellem Vasestien og Furesøstien, ligesom reetableringen af det lille tilgroede overdrev umiddelbart nordvest herfor vil være både en botanisk og æstetisk gevinst for reservatet.

Rydning af andre arealer begrundes primært ud fra et ønske om at forbedre publikums oplevelsemæssige muligheder ved at skabe steder med udsigt ud over f.eks. Olsens Sø samt for at forbedre mulighederne for afgræsning.

Bekæmpelse af bjørneklo og andre invasive arter bør fortsætte som hidtil, men skal ses i sammenhæng med tiltag på naboarealerne.

Formidlingsmæssigt rummer reservatet allerede store værdier i dag. Det foreslås, at der opføres et nyt skjul ved Furesøens bred, som supplement for det nuværende tårn lidt længere mod vest. En gangbro i den nordøstlige ende af Olsens Sø ville være en gevinst, ligesom bænke på egnede opholdsarealer vil være til gavn for områdets besøgende. Også redekasser for udvalgte arter (hvinand, fiskeørn og isfugl) rummer formidlingsmæssige muligheder, der bør overvejes.

2 Baggrund

2.1 Fugleværnsfonden

Fugleværnsfonden er en økonomisk selvstændig fond, der blev stiftet af Dansk Ornitologisk Forening (DOF) i 1966. Siden stiftelsen har fonden anvendt et tocifret millionbeløb til opkøb af naturområder og formidling til glæde for fugle og mennesker i mange generationer frem. Midlerne til opkøb og pleje stammer fra testamentariske gaver, private bidrag indsamlet blandt især DOF's medlemmer samt tilskud fra fonde, legater og lignende.

Fugleværnsfondens formål kan sammenfattes:
At værne om Danmarks fugle her i landet såvel som i udlandet, bl.a. ved at medvirke til at bevare eller skabe vigtige fuglelokaliteter, navnlig for truede og sårbare arter, og at foranstalte naturformidling fra fondens reservater.

I dag har Fugleværnsfonden 19 reservater over hele landet (Figur 1), hvoraf nogle er områder af regional, national eller international betydning for fuglene. De ca. 850 hektar rummer tilsammen alle Danmarks mest fuglerige og truede naturtyper. Derfor er fondens områder ikke blot vigtige for fuglene, de er også af stor betydning for en bred vifte af andre dyr og planter.

De fleste af områderne er åbne for besøgende, idet der findes stier, fugletårne/skjul og plancher, der sikrer, at publikum har gode muligheder for at opleve områderne.

Til flere af reservaterne er knyttet lokale, frivillige arbejdsgrupper, der - ud over at stå for det daglige tilsyn - udfører målrettet naturpleje, opsætter redekasser, tæller fuglene og arrangerer guidede ture i områderne. Ud over at sikre og forbedre vigtige fuglelokaliteter ønsker Fugleværnsfonden at vise i praksis, hvilke resultater, der kan opnås med en bæredygtig forvaltning og en målrettet pleje af naturen.

Fugleværnsfonden har fået udarbejdet plejeplaner for de fleste af fondens arealer:

- Tryggelev Nor på Langeland (1995,1999 & 2004)
- Nyord Enge (plejenotat) ved Møn (1996)
- Gundsømagle Sø ved Roskilde (1997)
- Hyllekrog-Saksfjed på Lolland (1997 og 2007)
- Barup Sø på Falster (1998)
- Gulstav Mose på Fyn på Fyn (1999)
- Søgård Mose i Sønderjylland (2000)
- Sølsted Mose i Sønderjylland (2001)
- Ravnstrup Sø på Midtsjælland (2002)
- Stormengene i Sønderjylland(2004)
- Agerø i Nordjylland (2004)

- Stubbesø på Djursland (2006)
- Vaserne (2007)

Da plejeplanerne som nævnt gælder for en begrænset periode, er det Fugleværnsfondens hensigt at planerne revideres med jævne mellemrum, såfremt der er behov for dette.

Oplysninger om Fugleværnsfonden og dens reservater, strategi og formål, frivillige arbejdsgrupper og aktiviteter, herunder guidede ture til reservaterne findes på www.dof.dk/fvf/.

Figur 1: Fugleværnsfondens 19 fugleværnsområder; 1: Vaserne; 2: Gundsømagle Sø; 3: Ravnstrup Sø; 4: Ægholm; 5: Nyord Enge; 6: Barup Sø; 7: Hyllekrog Saksfjed; 8: Nakskov Indrefjord; 9: Gulstav Mose; 10: Tryggelev Nor; 11: Roholm; 12: Bøjden Nor; 13: Søgård Mose; 14: Sølsted Mose; 15: Stormengene; 16: Stubbe Sø; 17: Bøvling Klit; 18: Agerø; 19: Råbjerg Mose (www.dof.dk/fvf/).

2.2 Plejeplanens formål

Plejeplanens formål er at sætte rammerne for de næste 5 års drift, forvaltning og formidling af naturværdierne i Fugleværnsfondens 14 hektar store reservat i Vaserne, som Aage V. Jensens Fonde 1999 gav Fugleværnsfonden råderetten over.

Planens formål er:

- At sammenfatte eksisterende viden af relevans for den fremtidige forvaltning af Fugleværnsfondens reservat i Vaserne.

- At give forslag til, hvordan naturværdierne i Fugleværnsfondens reservat ved Vaserne kan bevares, forbedres og formidles.

I overensstemmelse med Fugleværnsfondens formål fokuseres i høj grad på områdets fugleliv, men andre naturværdier, såsom insekter, padder og botaniske interesser, er i relevant omfang inddraget i planen. Det er et af Fugleværnsfondens mål, at befolkningen skal kunne opleve naturen og fuglelivet i Fugleværnsfondens områder og samtidig få at viden om, hvad man kan opleve i hvert enkelt område. Derfor spiller også formidling af naturværdierne i Vaserne en rolle i plejeplanen.

2.3 Plejeplanens udgangspunkt og tilblivelse

Plejeplanen er blevet til i et samarbejde mellem Fugleværnsfonden, Arbejdsgruppen for Vaserne og konsulentfirmaet Orbicon.

Også Fugleværnsfondens bestyrelse har haft lejlighed til at kommentere og i sidste ende godkende plejeplanen.

I forbindelse med udarbejdelse af rapporten blev der i maj 2007 foretaget en besigtigelse af Fugleværnsfondens reservat i Vaserne.

Besigtigelse med Arbejdsgruppen i Vaserne 2007.

3 Eksisterende forhold

3.1 Beliggenhed m.m.

Naturområdet Vaserne består af urørte ellesumpe, gammel løvskov, rørskov, åbne vandflader, overdrev og ferske enge og er beliggende på nordbredden af Furesøens største vig, Store Kalv. Mosen grænser op til den lavtliggende del af Frederikslund Skov vest for jernbanelinien mellem København og Nordsjælland.

Området består af en mosaik af rørskov, ellesumpe, pile- og birkekrat, vandfyldte tørvegrave, løvskov og enge, der giver gode levevilkår for bl.a. et rigt fugle- og planteliv. Vaserne er især kendt for sin bestand af lille flagspætte og hyppige observationer af isfugl samt tætte bestande af hulrugende småfugle, der yngler i områdets ellesumpe.

På grund af sumpenes beliggenhed nær søen er de ikke blevet til "almindelig" skov. I stedet er opstået skovpartier med et næsten urskovsagtigt præg, med træernes høje rodnet ude i vandet og mange væltede stammer.

Administrationen af Vaserne foretages af flere myndigheder: Rudersdal Kommune, Miljøcenter Roskilde, Fredningsnævnet for København og Københavns Statsskovdistrikt.

Navnet Vaserne stammer fra en "vase", der er en vej eller dæmning, der er bygget af grene og fører hen over et sumpet terræn, men her er betegnelsen blevet udvidet til at omfatte hele området.

Luftfoto af Vaserne – fra Fugleværnsfondens hjemmeside (www.dof.dk/fvf/).

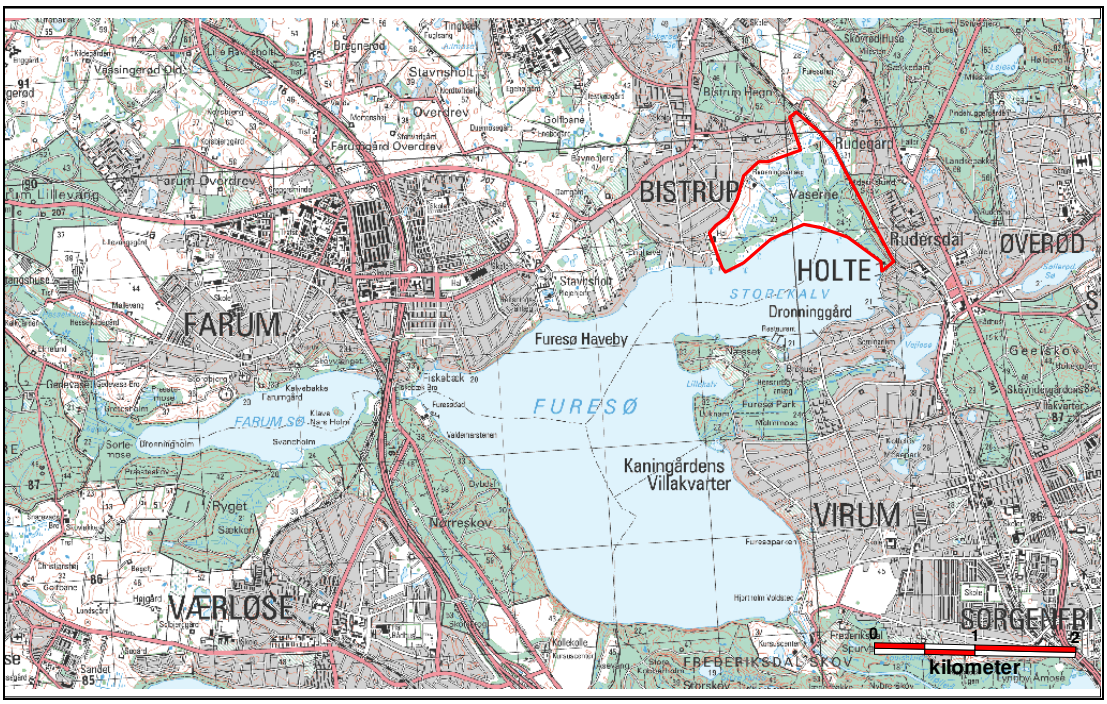

Figur 2: Beliggenheden af Vaserne nord for Storekalv i Furesøen (gengivet med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen). Se afsnit om ejerforhold med hensyn til Fugleværnsfondens besiddelser.

3.2 Beskyttelsesforhold og planmæssig status

3.2.1 National beskyttelse

Vaserne er fredet sammen med den vestlige del af Frederikslund Skov, i alt 116 hektar. Vaserne er omfattet af 3 sæt fredningsbestemmelser. Størstedelen af Vaserne, inklusiv Fugleværnsfondens reservat, blev fredet i 1947 med det formål at sikre områdets naturtilstand samt give offentligheden adgangs- og udsigtsmuligheder til området.

Desuden er 2 mindre arealer i tilknytning til Turistvej, der løber gennem Vasernes nordlige ende, fredet ved kendelser afsagt i 1946 med det formål at bevare naturforholdene og sikre udsigtsforholdene af hensyn til områdets besøgende.

Formålet med fredningskendelserne er at bevare områdets naturværdier samt sikre muligheden for at opleve landskabet fra de højtliggende dele. Samtidig har målet været at sikre offentlighedens frie adgang til Vasestien og til nogle større tørbundede arealer ved dens skæring med Furesøstien.

Fredningen inddeler området i 3 kategorier med hver deres beskyttelsesstatus. Fugleværnsfondens ejendom er dækket af kategorierne 2 og 3. Kategori 2 dækker skønsmæssigt 80 % af området.

<u>Kategori 2</u> indebærer, at tilstanden af området ikke må forandres, dog må den tidligere landbrugsdrift opretholdes (græsning og tørveskær). I forhold til områdets pleje er det navnlig relevant at nævne, at det er forbudt at:

- foretage afgravninger, opfyldninger eller oppløjninger ud over hvad der er nødvendigt for tørveproduktion,
- fjerne eller nedbryde den på stedet værende beplantning af træer, buske og levende hegn
- foretage beplantning og anlægge veje og stier

I fredningsbestemmelser for kategori 3 hedder det bl.a., at " der gives offentligheden adgang til at færdes og opholde sig på arealet, der ikke må benyttes til græsning for løse eller tøjrede kreaturer eller heste". I praksis handler dette om at der er offentlig adgang på stierne i Vaserne, også Vasestien, der forløber gennem ejendommen. Kategori 3 om fatter den sydligste holm ved krydset Vasestien / Furesøstien.

Det skal endvidere bemærkes at Danmarks Naturfredningsforening i 1994 rejste en fredningssag af Mølleådalen fra Lyngby til Farum. Dette forslag omfatter også Vaserne og rummer i forhold til den eksisterende fredning en række nye elementer:

- Der skal udarbejdes plejeplaner/driftplaner
- Der må ikke anlægges nye veje/P-pladser
- Skovklædte skråninger må ikke renafdrives
- Bekæmpelse af Bjørneklo

Fra Furesøen og Vaserne strækker Dumpedalen sig videre op til Rudeskov. Dalen er fredet (74 hektar) og ligger med enge, mose- og vandhuller, marker og frugtplantager.

Desuden er store dele af projektområdet omfattet af Naturbeskyttelseslovens generelle bestemmelser om truede naturtyper (§ 3). Beskyttelsen indebærer, at man ikke uden dispensation fra de kommunale myndigheder kan foretage ændringer i naturtypernes tilstand.

Vaserne er beliggende i landzone og er i kommuneplanen udlagt som bynært grønt område, der skal bevares som naturområde. I regionplanen er området udlagt som et område med landskabelige, biologiske og fredningsmæssige interesser. Området indgår desuden i tunneldalområdet omkring Mølleåen, der er af særlig landskabelig betydning i regionen.

Som en del af det store sammenhængende naturområde, der udgøres af Mølleåsøerne, indgår Vaserne i et kerneområde af særlig betydning for plante- og dyrelivet. Dette indebærer, at der skal tages særlige hensyn til flora og fauna, og at områdets natur skal søges bevaret og om nødvendigt forbedret gennem pleje.

På grund af sin betydning som bynært friluftsområde er Vaserne, som en del af Mølleådalen, udpeget som et særligt interesseområde for friluftsliv. Desuden indgår Vaserne i et nationalt biologisk interesseområde i forbindelse med Farum Sø og de tilgrænsende naturområder.

Endelig er Mølleåsystemet, og dermed også Vaserne, udpeget som ét af 11 større geografiske indsatsområder i Danmark, hvor konkrete naturgenopretningsprojekter søges udført i 2007-2009 under den såkaldte "miljømilliard". Det overordnede mål med denne indsats, der koordineres af Miljøministeriets Landsdelscenter Nordsjælland, er at forbedre vand- og naturforholdene i området under hensyntagen til bl.a. Vandramme- og Natura 2000 direktiverne.

3.2.2 International beskyttelse

Vaserne er en del af Fuglebeskyttelsesområde 109 Furesø med Vaserne og Farum Sø og Habitatområde nr. 123 Øvre Mølleådal, Furesø og Frederiksdal Skov. Vaserne er dermed en del af et af Danmarks Natura 2000 områder, der omfatter 113 Fuglebeskyttelsesområder og 254 Habitatområder (Figur 3).

Natura 2000 områderne er udpeget med baggrund i EUs Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiver, der forpligter medlemslandene til at sikre en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper samt plante- og dyrearter, som områderne er udpeget for (jvf. Søgaard et al. 2003).

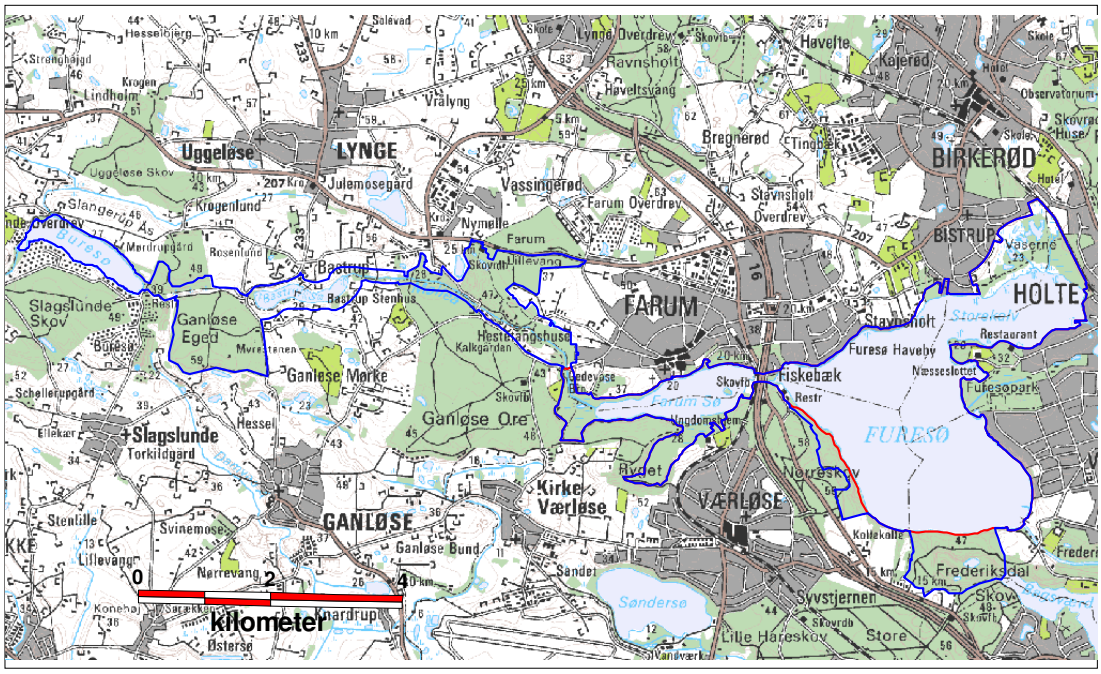

Figur 3: Oversigtskort der viser beliggenheden af det internationale naturbeskyttelsesområde, der udgøres af Fuglebeskyttelsesområde nr. 109 Furesø med Vaserne og Farum Sø (med rødt) og Habitatområde nr. 123 Øvre Mølleådal, Furesø og Frederiksdal Skov (med blåt og delvist overlappende Fuglebeskyttelsesområdet).

Natura 2000 området dækker et areal på 1.987 hektar.

Fuglebeskyttelsesområder er specielt udpeget med det formål at forbedre situationen for de vilde fuglebestande i EU ved at sikre levesteder for bestemte arter af ynglefugle og internationalt vigtige koncentrationer af trækfugle, mens Habitatområder er udpeget for at beskytte sjældne og truede naturtyper eller levesteder for dyre- og plantearter, som er af særlig betydning for EU.

Habitatområdet er udpeget af hensyn til 14 forskellige habitatnaturtyper og 5 arter (skæv vindelsnegl, sumpvindelsnegl, stor kærguldsmed, lys skivevandkalv og stor vandsalamander). Fuglebeskyttelsesområdet er udpeget af hensyn til ynglende rørhøg og plettet rørvagtel. Desuden forekommer givetvis en række af de arter, der står opført på Habitat Direktivets Bilag IV, såsom spidssnudet frø og en række arter af

flagermus, i Vaserne. Disse arter er omfattet af en generel beskyttelse, idet de er beskyttede, uanset om de forekommer i eller udenfor Natura 2000 områderne.

Forpligtigelserne forbundet med Fugle- og Habitatdirektiverne kan være relevante for plejeplanen, idet plejen i princippet ikke må reducere arealer af habitatnaturtyper eller forringe livsvilkårene for arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for området.

3.3 Ejer- og adgangsforhold

Fugleværnsfonden reservat udgør 14 hektar beliggende i den østlige del af Vaserne. De parceller, der forvaltes af Fugleværnsfonden, udgør dermed ca. en femtedel af vaserne og omfatter et bælte fra Bistrup i nord til Furesøen i syd. Centralt i området findes en stor tørve-gravssø, Olsens Sø, der er omkranset af en tæt rødelle-sump. Desuden findes der to mindre søer på ejendommen (Figur 4).

Hovedparten af ejendommen er sumpskov, hvor rød-el er den vigtigste træart. På højereliggende holme findes desuden gamle løvskovsbevoksninger (eg og bøg). Ejendommen afgrænses mod syd mod Furesøen af et rørskovsområde.

En række stiforbindelser giver adgang fra de omkringliggende boligkvarterer gennem Vaserne til Furesøstien, der som regional hovedsti har forbindelse hele vejen rundt om Furesøen. Det relativt veludbyggede system af stier gør det let at komme ud og opleve områdets spændende natur. Stierne benyttes da også flittigt til cykel- og gåture, hundeluftning, motionsløb samt om vinteren til kælkning og skiløb. Desuden benyttes den nordlige del og et areal i den centrale del af området til ridning på udlagte slaggestier.

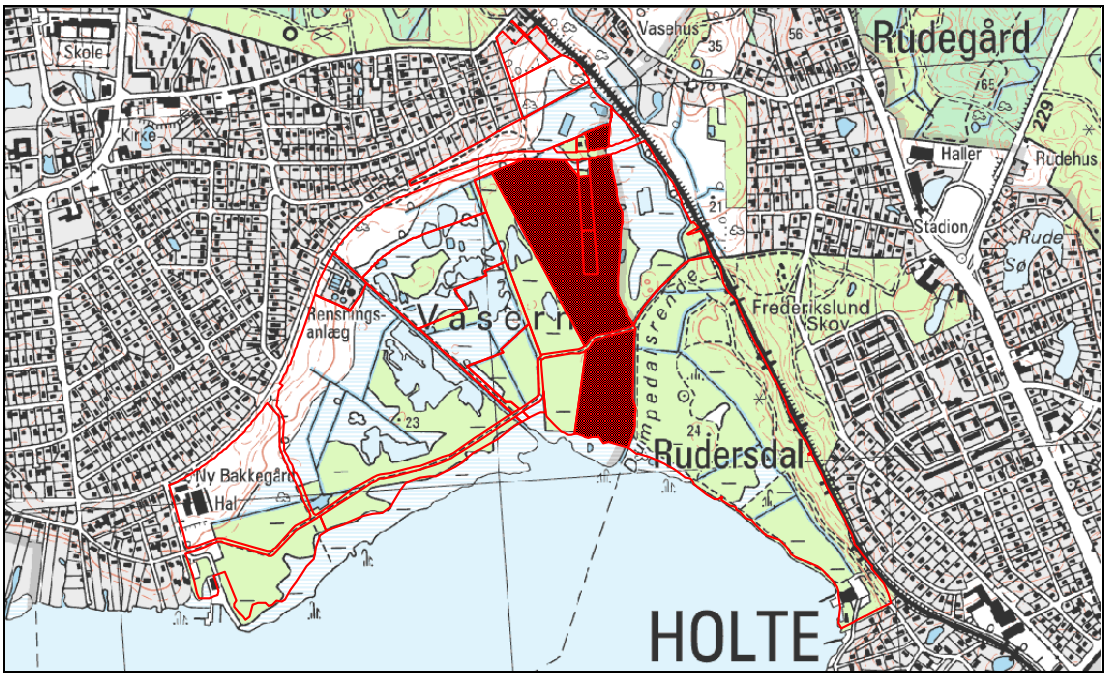

Figur 4: Ejerforhold i Vaserne. Arealer markeret med rød raster forvaltes af Fugleværnsfonden, samlet ca. 14 hektar. Gengivet med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen.

Fugleværnsfondens ”formidlings-pavillon” i den nordøstlige del af Vaserne.

Fra den østligste del af Turistvej er der adgang til et højdedrag, hvorfra der er et glimrende udsyn over Vaserne og Fugleværnsfondens reservat med Olsens Sø.

Fugleværnsfonden har med støtte fra Aage V. Jensens Fonde og Friluftsrådet opført en formidlingspavillon i det nordøstligste hjørne af Vaserne. Udover plancher m.m. huser pavillonen også en ”økobase”, hvor det efter aftale med Fugleværnsfonden er muligt at låne telte til overnatning og forskelligt feltudstyr til undersøgelser af områdets natur.

Det nu nedlagte Frederiksborg Amt opførte et fugletårn for enden af Engstien og har opsat tavler om Vasernes og Furesøens fugleliv ved stierne. Fra fugletårnet har man en fin udsigt over Store Kalv, hvor der ofte ligger mange andefugle og lappedykkere. Fugletårnet er dog ikke brugervenligt og lever ikke op til nutidens standarder for fugletårne.

Med sin relativt bynære beliggenhed og let tilgængelige naturværdier, er Fugleværnsfondens reservat i Vaserne, og Vaserne generelt, et naturområde af meget stor rekreativ værdi.

Fugleværnsfondens naturvejleder arrangerer regelmæssigt fugle- og naturture rundt på fondens reservat i Vaserne.

3.4 Beskrivelse af Vaserne

3.4.1 Naturtyper m.m.

Furesøen og dermed også Vaserne er en del af det udstrakte system af tunneldale, der blev dannet af smeltevandsfloder, da istidens kalot smeltede for 10-12.000 år siden. Landskabet, som isen efterlod, var fyldt med større og mindre søer. Størstedelen af Vaserne består i dag af lavtliggende mose- og sumparealer langs Furesøen og omkring Dumpedalsrenden. Mod nordvest hæver terrænet sig mod det højereliggende, bebyggede morænelandskab, således at naturområdet også omfatter de sydvestvendte, tørbundede skråninger. Spredt rundt om i moseområdet ligger desuden små tørbundede moræneknolde.

Mosens tørveaflejringer er opstået ved forsumpning af en del af den vandfyldte tunneldal, der indeholder Mølleå-søerne. Det er tørvegravning, der har skabt de mange søer i Vaserne, der desuden er gennemskåret af de gravede render Dumpedalsrenden og Bistruprenden.

Landskabet omkring Vaserne har gennem årene skiftet karakter afhængigt af, hvad arealerne er blevet anvendt til. For 75 år siden var området relativt åbent og generelt mindre tilgroet, end tilfældet er i dag.

Hvor der nu er ellesump og krat, var der tidligere marker og enge, hvor bøndernes kreaturer græssede, og der blev slået hø. Kun på de sumpede områder langs Furesøens bredder voksede der pile- og ellekrat. Her hentede bønderne brænde og tømmer til den daglige husholdning og gærdsel til indhegning af marker og kreaturer. Datidens karakterfugle i Vaserne var stork, dobbeltbekkasin og vibe (www.dof.dk).

I slutningen af 1940erne blev Bistrup og omegn udstykket til sommerhusgrunde, og efterhånden voksede Bistrup by op. Krigens tørvegravning, der som nævnt var årsag til Vasernes mange små og store søer, ophørte helt - det samme gjorde kreaturafgræsningen. Snart groede engene til i pilekrat og ellesump. I 1946-47 blev Vaserne fredet. Området blev nu kun udnyttet til rekreative formål, og der blev anlagt et net af stier, hvorpå publikum kunne færdes.

3.4.2 Vegetationsudvikling og naturpleje

I årene efter fredningen henlå området som et overvejende åbent engområde med spredte lunde. De tørbundede arealer syd for Turistvej var under dyrkning, mens hovedparten af den centrale del blev holdt åben ved afgræsning og gravning af tørv. De eneste træbevoksninger af betydning bestod af spredte beplantninger af el og pil omkring Furesøstien samt mindre højskovsbevoksninger af især bøg, eg, ask og elm på de højere liggende områder i engområdet.

Siden fredningen er den tidligere erhvervsmæssige udnyttelse af selve mosen ophørt. Der skæres ikke længere tørv, og græsning og høslæt finder kun sted på de nogenlunde tørre nordlige og vestlige arealer i området.

I takt med ophøret af tidligere kulturpåvirkning er området med tiden groet til med høje urter, rørskov, træ- og buskevegetation, og i dag henligger hovedparten af mosen enten som åbne tørvegrave med træbevoksede øer eller som rørsumpe og ellesumpe. Mange af de tilbageværende åbne mosearealer, der er af overgangsrigkærtypen, er under tilgroning med høje urter samt især pil og el.

I overgangszonen mellem tørre arealer og sumparealer findes stadig store bestande af kæmpe-bjørneklo, selv om en intensiv indsats fra bl.a. de kommunale myndigheder og, på Fugleværnsfondens arealer, arbejdsgruppen for Vaserne, har reduceret problemets omfang betydeligt.
Selvom det generelle indtryk er en øget tilgroning af arealerne siden fredningen i midten af 1940erne, er situationen bedret noget de senere år. Hovedstadsrådet udarbejdede i 1987 en plejeplan for hele Vaserne. Målet for plejeplanen var bl.a.: "at genskabe og fastholde et varieret landskab med såvel åbne områder som skov- og kratbevoksede partier".

Planen blev indtil 1. Januar 2007 administreret af Frederiksborg Amt, som bl.a. har udført kratrydninger på de centrale områder i Vaserne og opsat hegn, så større områder kan afgræsses. Desuden iværksattes en omfattende bekæmpelse af bjørneklo.

Plejeplanen fra Hovedstadsrådet indebar i vid udstrækning rydning af tidligere tilgroede arealer, opsætning af hegn og etablering af græsning med henblik på at genskabe lysåbne enge og overdrev.

Desuden er publikums adgang til Vasernes natur blevet væsentlig forbedret. Bl.a. er der opført et fugletårn ved Store Kalv. På Fugleværnsfondens areal bliver bjørnekloen også bekæmpet, men ellers får områder med sumpskov og gammel løvskov lov til at passe sig selv. Gamle og døde træer lades urørte. På den måde sikres levevilkårene for hulrugende fugle, insekter og svampe. Der foretages kun i mindre omfang pleje alene ud fra publikumsmæssige og æstetiske hensyn.

Plejeplanen er i dag tæt på at være gennemført på de arealer, der ligger udenfor Fugleværnsfondens besiddelser. På fondens arealer er plejeplanen imidlertid ikke gennemført, da Frederiksborg Amt ikke kunne blive enige om plejens udførelse med de tidligere ejere.

I foråret 2003 startede et naturgenopretningsprojekt rettet mod Furesøen. Projektet, der er det hidtil største sørestaureringsprojekt i Danmark, støttes økonomisk af EU´s LIFE ordning og har som mål at ændre søens økologiske balance, således at søen efter en årrække bliver ligeså klarvandet og artsrig som i starten af 1900-tallet. Foruden EU LIFE har Frederiksborg Amt og Farum Kommune støttet projektet.

Myndighedernes indsats i Vaserne vil efter bestemmelser i miljømålsloven skulle sikre at området fastholder en såkaldt gunstig bevaringsstatus i forhold til udpegningen som Natura 2000 område.

Dette søges opnået ved, at Miljøministeren fremover (efter 1. januar 2007) skal udarbejde vand- og Natura 2000-planer. Disse planers basisanalyse, målfastsættelse og et indsatsprogram giver retningslinjer for kommunernes efterfølgende planlægning og gennemførelse af planerne.

Kommunerne skal på grundlag af de statslige vand- og Natura 2000-planer udarbejde og vedtage handleplaner for den konkrete og lokale indsats efter en offentlig høringsfase og med nærmere fastsatte tidsfrister. Disse handleplaner vil også blive udarbejdet for Vaserne.

Som tidligere nævnt, defineres desuden i perioden 2007-2009 en række naturgenopretningsprojekter i hele Mølleåsystemet under den såkaldte miljømilliard. Formålet er at forbedre vand- og naturforholdene i mølleåsystemet og dermed bidrage til, at Danmark lever op til forpligtelserne i Vandramme- og Natura 2000 Direktiverne.

3.4.3 Fugleliv

Vaserne rummer tætte bestande af først og fremmest småfugle tilknyttet fugtige, tilgroningsprægede naturtyper. Ellesumpene rummer mange hulrugende fugle som spætter, mejser og stære samt den på landsplan sjældne lille flagspætte.

Vaserne er desuden kendt for sine mange nattergale, der yngler i pilekrattene. Bestanden synes at være gået noget tilbage i de senere år, men Vaserne rummer fortsat en fin bestand (Tabel 1).

Desuden skal fremhæves mindre bestande af en række vandfugle tilknyttet vandarealerne i bl.a. Olsens Sø. Især er Vasernes bestand af vandrikse bemærkelsesværdig.

Anneks 1 arten (EF-Fuglebeskyttelsesdirektiv) plettet rørvagtel har ynglet uregelmæssigt. Så sent som i 2004 blev en ivrigt piftende han registreret gennem maj måned på engen øst for pavillonen. Plettet rørvagtel er del af udpegningsgrundlaget for EF Fuglebeskyttelsesområdet.

Listen over rastende og trækkende fugle i Vaserne (www.dofbasen.dk) rummer ca. 170 arter herunder en række observationer er mere eller mindre sjældne fuglearter. I perioden 2004-2007 tæller listen bl.a. rovfugle som havørn, duehøg, rød glente, sort glente, blå kærhøg, dværgfalk, lærkefalk og vandrefalk. Rørhøg og fiskeørn ses regelmæssigt.

Desuden raster også rørdrum, vendehals, lille flagspætte, skægmejse og isfugl regelmæssigt i Vaserne. I en periode i 2004 rastede både spurveugle og tredækker i området, og samme år sås dværgmåge og ringdrossel. Førstnævnte er registreret adskillige gange i perioden. Også nordisk lappedykker, lille skallesluger, vagtel, skovsneppe, sortspætte, stor tornskade, rødrygget tornskade, bjervipstjert, korttået træløber og græshoppesanger er set mindst én gang i vaserne i perioden 2004-2007.

Om vinteren fouragerer bl.a. flokke af sjagger, vindrossel, grønsisken og gråsisken i ellesumpene og andre træplantninger.

Vasernes ellesumpe er året rundt attraktive for ynglende og trækkende småfugle.

Tabel 1: Ynglefugle i Vaserne 1970-2002. *: Kun Fugleværnsfonden arealer (Vikstrøm & Nielsen 1999, Hansen 2002). I 2000, 2001 og 2005: årligt 1 par lille flagspætte (www.dofbasen.dk).

	1970	**1980**	**1992**	**1993**	**1994**	**1995**	**2002***
Toppet lappedykker	10	30				1	0
Rørdrum		0-1	0-1				0
Knopsvane	1	3		1		1	0
Grågås							1
Gråand	3	30			1	0-20	2
Atlingand		0-1					0
Taffeland		0-1					0
Troldand	1	1					0
Rørhøg		1					0
Spurvehøg		1			0-1	0-1	0
Musvåge		1			0-1	0-1	1
Vandrikse	10	15-20			7	5-7	1
Plettet rørvagtel	0-1	0-1					0
Grønbenet rørhøne	1	30			2-4	2-4	2
Blishøne	6	55				10-20	2
Ringdue							6
Huldue							1
Gøg	2					2-4	2
Natugle		1-2				1	1
Stor flagspætte					5-10	5-10	3
Lille flagspætte				2	1	0-1	1
Gærdesmutte							13
Rødhals							9
Nattergal	25	50			28	2-4	4
Bynkefugl		0-2					0
Sjagger				1	10	2-5	0-2
Solsort							7
Sangdrossel							2
Havesanger							3
Munk							3
Græshoppesanger		1					0
Sivsanger		5					0
Kærsanger	7	30-40				1-2	0
Rørsanger		50					2
Drosselrørsanger	1						0
Gransanger							8
Løvsanger							2
Fuglekonge							1-2
Broget fluesnapper				1			2
Sumpmejse							4
Blåmejse							8
Halemejse				1	2	2-4	0
Spætmejse					4	5-10	1
Musvit							9
Træløber					2-5	2-5	4
Stær							>1
Kernebider					1	0-1	0
Bogfinke							7
Dompap							3
Rørspurv							1

3.4.4 Botaniske værdier

De største botaniske interesser knytter sig til de vældpåvirkede kærarealer med moseplanter som f.eks. top-star. Tidligere forekom orkideerne maj-gøgeurt og kødfarvet gøgeurt, der dog synes fortrængt af bl.a. tilgroning og måske næringsstofpåvirkning.

Naturtypen rigkær (kode 7230) er registreret på engen øst for pavillonen. Denne er en del af udpegningsgrundlaget for habitatområdet.

Orkideen kødfarvet gøgeurt findes dog fortsat enkelte steder på de lysåbne partier. I de udstrakte ellesumpe findes foruden rød-el starsumpe med kær-star som dominerende art samt endvidere bl.a. tykakset star, forlænget star, stivstar, gul iris, kærpadderok og dynd-padderok. Plantelisten fra Vaserne tæller desuden kærmysse (usædvanligt stor bestand), ager-padderok, stor fladstjerne, vandkarse, liljekonval, kær-dunbregne, eng-rævehale, smalbladet mangeløv, vandrøllike, skovmærke, krans-tusindblad, udspærret vinterkarse og skov-kogleaks. På partier med egentlig skov dominerer bøg, stilk-eg og hvid anemone.

I ellesumpene og tørvegravene er desuden tidligere fundet arter som alm. mjødurt, vand-pileurt, tagrør, angelik, rørgræs, mose-bunke, hjortetrøst, kattehale, alm. fredløs,, eng-rørhvene, kær-tidsel, dynd-padderok, gærde-snerle, bredbladet mærke, bittersød natskygge, kær-mysse, kær-svovlrod, bredbladet og smalbladet dunhammer, kær-mangeløv, knippe-star, kær-snerre, kløvkrone, fliget og nikkende brøndsel, vand-skræppe, vand-røllike, sværtevæld, tykbladet ærenpris, alm. skjolddrager, giftryde, vandmynte, kær-galtetand, stiv star og frøbid (Gravesen 1979).

Fugleværnsfondens reservat udmærker sig ved at rumme relativt store bevoksninger af den internationalt beskyttede naturtype ellesump. Naturtypen omfatter fugtige og våde arealer i tilknytning til vandløb eller af anden grund med en vis vandbevægelse domineret af rød-el og/eller ask. Det er karakteristisk for naturtypen, at der forekommer arter, som er typiske både for skovmiljøet og for vådbunds arealer.

Danmarks Miljøundersøgelser skriver om kriterier for gunstig bevaringsstatus, at en god målsætning for naturtypen ofte vil være "urørt skov". Eventuel forstlig drift bør fortrinsvis foregå som plukhugst. Stævnings- og græsningsskov kan med fordel vælges de mange steder, hvor det efter de historiske oplysninger er den oprindelige kulturhistoriske driftsform.

Om trusler mod naturtypen, hedder det, at den største trussel er permanent ændrede vandstandsforhold i form af f.eks. dræning, der kan medføre en omsætning af tørvelaget og dermed indvandring af vegetation tilpasset mere tør bund. En våd ellesump må vurderes som et klimakssamfund", der ikke kræver pleje som sådan. Bliver træerne gamle nok, dør og vælter de og erstattes af tiden med nye. Ellesump på mere tør bund vurderes dog i mange tilfælde at kræve en decideret pleje i form af f.eks. stævningsdrift (Aude et al. 2006).

3.4.5 Andre naturværdier

I Vaserne er fundet den sjældne edderkop *Dolomedes plantarius*. Arten står opført på rødliste 97 og IUCNs verdensrødliste. Nyere danske fund kendes fra 3 lokaliteter (Vaserne, Bøgeholm Sø i Telgstrup Hegn samt et lidt ældre fund et ikke præcist angivet sted i Ellemosen ved Tibirke).

Desuden yngler insektarterne fra udpegningsgrundlaget for habitatområdet stor kærguldsmed, lys skivevandkalv og sumpvindelsnegl i og langs Olsens Sø foruden i nogle søer lidt længere vestpå. For de to førstnævnte vil det være ret vigtigt for bevaringsstatus, at der ikke sker væsentlige forringelser af vandkvaliteten. Lys skivevandkalv kendes aktuelt kun ynglende i 2-3 småsøer i Vaserne (små bestande) og fra to andre danske lokaliteter (Bastemose på Bornholm og Skærsø ved Egtved). Hvirvleren *Gyrinus suffriani*, der er på rødliste 97, yngler også i bl.a. Olsens Sø.

Desuden forekommer en lang række spindlere (bl.a. vandedderkop), biller, dagsommerfugle, tovingede insekter, guldsmede og næbmundede insekter. Også bløddyrene er repræsenteret ved en række arter af snegle (www.fugleognatur.dk).

Om områdets insekt-interesse arter kan generelt siges, at de vil gavnes af rydninger (Mogens Holmen, Miljøcenter Roskilde, pers. medd.).

Grøn frø forekommer regelmæssigt, og snog er særdeles almindelig. Ifølge den Herpetologiske Fænologiside er både spids- og butsnudet frø registreret de senere år, den sidstnævnte ofte talrigt. Markfirben er fundet i Vaserne ved den landsdækkende undersøgelse af padder og krybdyr 1976-1986, men der foreligger ingen nyere oplysninger fra området, der heller ikke synes at være nogen oplagt lokalitet for arten.

Spidssnudet frø og markfirben står opført på Habitatdirektivets Bilag IV over arter, der skal beskyttes, uanset hvor i landet, de forekommer.

Egern, rådyr, ræv og lækat samt forskellige arter af flagermus findes i området. I Vaserne som på mange andre lokaliteter omkring Furesøen udgør mink et stort problem for bl.a. områdets ynglende vandfugle.

Grøn frø – forekommer i Fugleværnsfondens reservat i Vaserne (foto fra www.dof.dk/fvf).

4 Plejeplan for Fugleværnsfondens arealer i Vaserne

4.1 Principper, vurdering og målsætning

Fugleværnsfondens reservat i Vaserne er et lettilgængeligt bynært naturområde af meget stor biologisk og rekreativ værdi.

Vasernes rige og interessante fugleliv og øvrige dyreliv forudsætter, at man opretholder en stor variation af forskellige naturtyper med åbne kær, enge, rørsumpe, blandede krat og skovbevoksninger.

Plejen i reservatet skal således sikre de karakteristiske lysåbne vegetationstyper, som områdets jordbunds- og vandstandsforhold giver særlige muligheder for, d.v.s. overdrev, enge, kær og rørsumpe med de dertil hørende plantesamfund. Men også Vasernes karakteristiske skovtyper, først og fremmest ellesumpen på våd bund og bøgeskov på de højere liggende arealer, skal bevares for eftertiden.

Det er vigtigt, at området også fremover huser en høj diversitet af hulrugende småfugle og fugle tilknyttet krat og sumpskovsområder, og at området bevares som yngleplads for lille flagspætte.

Plejen af området skal sigte mod, at reservatet udviser en artssammensætning, som er typisk for områdets natur, d.v.s. at ikke hjemmehørende arter som f.eks. kæmpebjørneklo skal bekæmpes.

Det må i dag betragtes som urealistisk at søge at genskabe hele naturområdet Vaserne som de så ud den gang, Vaserne var "Furesøens enge". I stedet sigter plejen mod, i overensstemmelse med Hovedstadsrådets plejeplan fra 1987, at sikre reservatet som en mosaik af ellesump, åbne vandflader, enge, overdrev, kær og rørsumpe med de dertil hørende plante- og fuglesamfund.

Naboarealer inddrages i plejeplanen eftersom en del af denne plans realisering kun er mulig ved en fælles drift. Det vurderes umiddelbart, at dette ikke er i modstrid med naboernes interesser, forpligtigelser eller ønsker, men Fugleværnsfonden skal selvfølgelig indgå i en positiv dialog med naboerne.

Den overordnede vurdering er, at Fugleværnsfondens ejendom ud fra en biologisk vurdering kræver relativt lidt pleje rettet mod de naturmæssige værdier, men at indgreb til fremme af rekreative og oplevelsesmæssige forhold med fordel kan gennemføres i reservatet.

Det vurderes desuden, at det enkelte steder er relevant at pleje alene ud fra publikumsmæssige og æstetiske hensyn, bl.a. for at sikre publikums udsyn og adgang til reservatets vanskeligt tilgængelige naturtyper.

Tilsvarende vil en forbedring af udsigtsforholdene fra reservatet stier og højtliggende områder langs Vasestien kunne medvirke til at forøge oplevelsen af områdets naturværdier.

På grundlag af fredningens formål, områdets landskabelige værdier, de biologiske værdier, delområdernes historie og landskabelige karaktér samt Fugleværnsfondens formål opsættes følgende hovedformål med naturplejen på Fugleværnsfondens arealer i Vaserne:

At bevare, genskabe eller forbedre Fugleværnsfondens reservatet som en mosaik af ellesumpe, løvskov, rørskov, åbne vandflader, overdrev og ferske enge med gode yngle- og rastemuligheder for et bredt udsnit af dyre- og plantearter tilknyttet sådanne naturtyper.

At styrke formidlingen af områdets naturværdier samt øge de rekreative og oplevelsesmæssige muligheder for reservatets mange besøgende.

Plejemålsætningen søges opnået gennem:

(1) Vegetationspleje på arealer, hvor der foregår en mere eller mindre hurtig udvikling bort fra den ønskede målsætning.

(2) Konkrete tiltag, der forbedrer mulighederne for formidling, oplevelse og rekreativ udnyttelse af Fugleværnsfondens reservat i Vaserne.

(3) Andre tiltag, der forbedrer mulighederne for områdets særegne dyre- og planteliv, såsom kontrol af invasive arter og etablering af bedre redeplaceringsmuligheder for udvalgte fuglearter.

Der lægges vægt på, at naturplejen udføres med størst mulig hensyntagen til dyre- og plantelivet. Endvidere bør virkningen af plejeindgrebene løbende vurderes og plejeplanen om nødvendigt justeres.

Af hensyn til naturværdierne, og i overensstemmelse med fredningsbestemmelserne, skal al drift i reservatet foretages uden sprøjtning og gødskning.

Fugleværnsfonden vil i forbindelse med realiseringen af denne plejeplan sørge for at de til enhver tid gældende regler overholdes, og Fugleværnsfondens sekretariat vil ansøge de relevante myndigheder om de nødvendige tilladelser, når dette er påkrævet.

4.2 Generelle plejeforskrifter

4.2.1 Førstegangspleje

Førstegangspleje skal i princippet kun udføres én gang med det formål enten at skabe en ønskværdig tilstand eller at forberede den kontinuerlige pleje.

<u>Rydning</u>
Rydning af træer og buske i mindre målestok foretages med motorsav og kratrydder. Ved større indgreb vurderes det konkret, hvilke metoder der af såvel praktiske som økonomiske grunde bør anvendes. På arealer, hvor der efterfølgende skal foretages høslæt, er det vigtigt at stubbene skæres så tæt på jordhøjde som muligt.

Af hensyn til stedets ynglende fugle skal rydning af vedplanter altid foretages efterår eller vinter.

Fugleværnsfonden kan overveje at foretage en løbende foryngelse af enkelte skovbevoksninger i form af stævning og plukhugst eller en tilbagevendende rydning på steder, hvor udsigtsmulighederne ønskes fastholdt. Det vurderes dog, at hovedparten af ellesumpen i reservatet bør lades urørt, således at den på længere sigt får mulighed for at udvikle sig mod naturskov.

Hvor det er muligt, er det vigtigt, at græsningen foretages helt ud til vandkanten. Herved skabes overgange med lav vegetation mellem land og vand, hvilket er af stor betydning for ynglende og rastende vandfugle, ikke mindst grågås. Mange ande- og vadefugles ynglesucces afhænger bl.a. af, om ungerne efter klækningen kan komme hen til vandkanten, hvor de kan hente deres føde. En rydning af vegetationen i områdets nordvestlige ende vil, i kraft af den græsning, der foregår på naboarealerne, være med til at skabe sådanne overgange.

Slåning

På de arealer, hvor græsningen foreslås udvidet, vil en slåning af den nuværende vegetation lette dyrenes adgang til området. Slåningen og den efterfølgende græsning har til hensigt at bedre yngle- og fourageringsbetingelserne for områdets ande- og vadefugle og vil på de angivne arealer også være en botanisk gevinst for arealerne.

Slåning kan også anvendes til at reducere dominansen af uønskede plantearter som normalt undgås af græssende dyr.

Rørskær i større skala kommer næppe på tale, bl.a. p.g.a. rørskovens utilgængelighed og begrænsede udstrækning i reservatet. Plukvis rørhøst kan dog være med til at sikre en fugtig rørskov i en varieret alderssammensætning, hvilket erfaringsmæssigt giver basis for flest mulige forskellige fuglearter.

Et enkelt middel til at skabe levesteder for padder kan være at bevare små åbne "lommer" i rør- og ellesumpe og dermed skabe åbne, lavvandede og fiskefrie vandflader, hvilket vil forbedre ynglesuccessen for områdets padder. Lommerne bør være delvist soleksponerede, så vandet bliver opvarmet af solen.

Indgrebet er formodentligt kun relevant for vandhuller, hvori der ikke findes fiskebestande, idet prædation fra fisk i så fald vil udelukke paddernes muligheder for at placere æg på dybere vand og i større og åbne vandflader.

4.2.2 Invasive arter

Bjørneklo

Der forekommer fortsat kæmpe-bjørneklo hist og her i området, og uanset hvilken bekæmpelsesmetode, der tages i brug, vil det tage flere år at fjerne den helt. Den frivillige arbejdsgruppe i Vaserne har, efter en meget stor og vedholdende indsats, æren for, at bjørnekloen nu er under kontrol på Fugleværnsfondens ejendom.

Anbefalingerne i nedenstående tabel er udarbejdet af Skov- og Naturstyrelsen. Bekæmpelsen angivet i tabellen skal gentages 2-3 gange hver sommer, indtil bestanden er udryddet (Tabel 2).

Har bjørnekloen dannet blomsterskærm, skal denne skæres af stænglen og fjernes fra området. Derved undgår man, at planten danner frø. Man skal også undgå, at den opgravede bjørneklo lander i et vandløb, således at udviklingen af blomster og dermed frø kan fortsætte. Ved skærmkapning danner planten nye skærme, så aktiviteten skal gentages.

Græsning er et effektivt middel de steder, hvor det er muligt. Dyrene skal dog sættes på græs så tidligt som muligt, således at planterne ikke når at vokse sig store. Især får vides at kunne græsse på kæmpe-bjørneklo, og særligt gotlandske pelsfår synes at have præference for bjørneklo. Også kreaturer spiser gerne bjørneklo, men også de skal sættes til at græsse, inden planterne bliver alt for store.

Rodstikning kan anvendes som en effektiv bekæmpelse af kæmpebjørneklo. Om foråret stikkes planterne med en skarp spade i en dybde af min 10 cm. Efter et par år dør planten. Rodstikningen sker allerbedst med en spade med skrå æg. Planten lægges til tørring eller destrueres.

Slåning med slagleklipper med le er ligeledes en effektiv metode til at udpine en bestand, men slåningen skal gentages flere gange i løbet af sæsonen.

En mere detaljeret gennemgang af de tilgængelige metoder og den eksisterende viden om bekæmpelse af bjørneklo kan findes i en vejledning udarbejdet i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen og en række rådgivere (Praktisk bekæmpelse af bjørneklo 2007) og på den fine hjemmeside www.giant-alien.dk

Bestandens størrelse	Rodstikning/ Opgravning	Slåning	Græsning	Fjernelse af skærme
Få planter, typisk 5-10 stk.	Anbefales	I orden, men rodstik-ning/opgravning giver hurtigere resultater		Bør ske, hvis man ikkenår at fjerne planterne inden frømodning
Mindre bestan-de, typisk 50-200 stk.	Noget tidskræ-vende, men kan anbefales som den mest sikre metode til bekæmpelse på især blød jord	Slåning kan overvejes forud for rodstik-ning/opgravning eller græsning	Mulighed bør undersøges. Er dog ofte kun muligt, hvis der er naboarealer, som græsses	Bør ske, hvis man ikke når at fjerne planterne inden frømodning
Store bestande, > 1000 stk.		Slåning kan overvejes forud for græsning	Der bør etab-leres græs-ning	Skærme, der kan kaste frø i vandløb og søer, bør fjernes
Bekæmpelse bør starte i april, når de første skud kommer frem.				

Tabel 2: Anbefalinger om bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo (ref.: www.skovognatur.dk).

I forbindelse med bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo og andre invasive arter bør opmærksomheden ligeledes rettes mod naboarealerne for at sikre en effektiv bekæmpelse.

Det er dog ikke uden videre tilladt at bekæmpe bjørneklo på naboarealer, der tilhører andre, med mindre dette sker efter forudgående aftale med ejeren. Det er dog helt afgørende, at sådanne aftaler træffes for de naboarealer, hvor der forekommer bjørneklo, da al erfaring viser, at arten ikke kan bekæmpes effektivt med en isoleret indsats.

Kommunerne kan dog ifølge Bekendtgørelse om Bjørneklobekæmpelse påbyde lodsejere at bekæmpe kæmpe-bjørneklo på egne arealer og, hvis ikke dette sker, selv udføre bekæmpelsen på ejerens vegne.

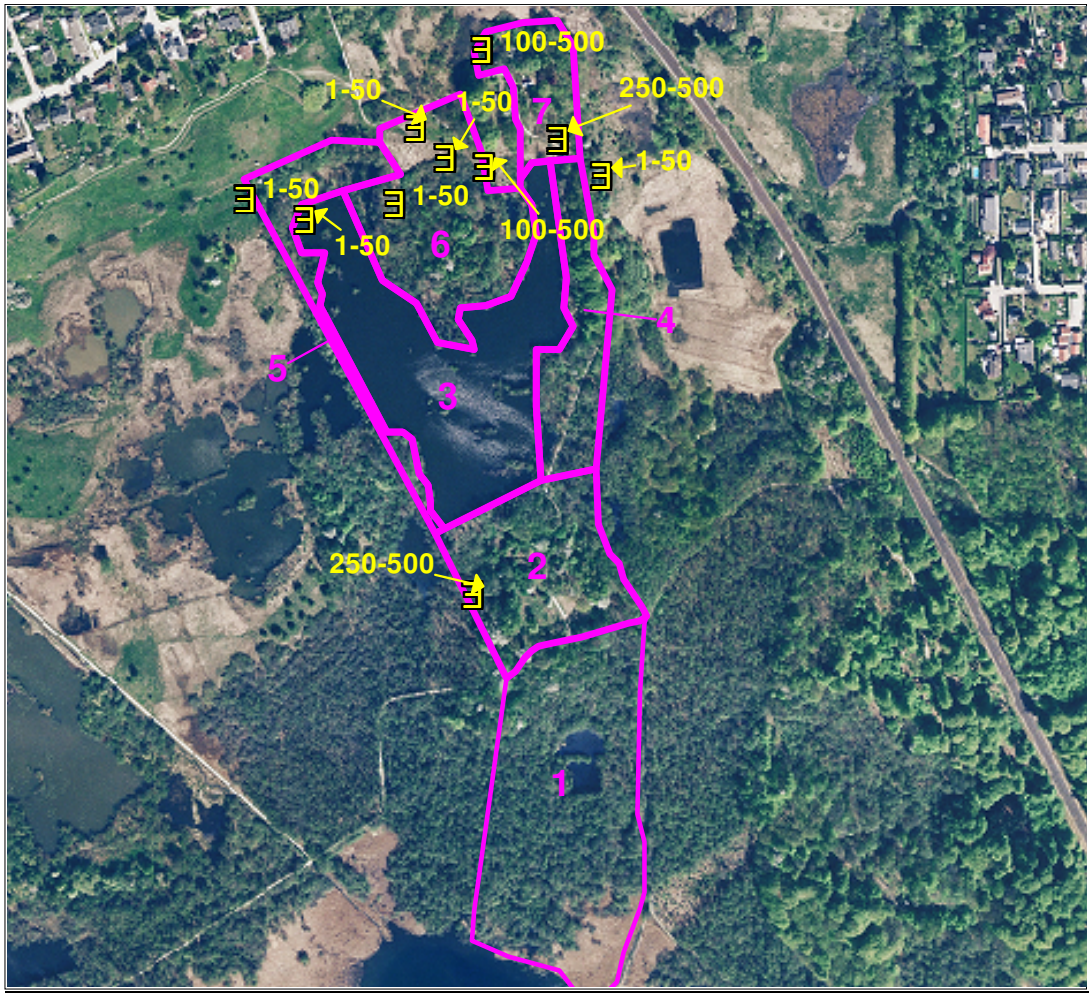

Figur 5: Udbredelse af bjørneklo 29/8-2007 med omtrentlig angivelse af bestandens størrelse.

Gyldenris

Gyldenris er under spredning i vaserne. Der findes en bestand i delområde 2 og på engen ind mod s-togbanen. Planten spreder sig hurtigt, og blomstring bør undgås. Man kan forholdsvis nemt fjerne planten ved simpel ophivning. Dette skal dog gentages, da rodstængler med stor sandsynlighed fortsat vil være i jorden.

Rød hestehov

Der findes en mindre bestand af rød hestehov i pilekrattet neden for formidlingspavillonen. Den bedste plejemetode er afgræsning, idet bekæmpelse ved slåning kræver en gentagen indsats (3-4 gange) hen over sæsonen.

Iberisk snegl (dræbersnegl)

Der findes en stor og livskraftig bestand i Vaserne. Før der er fremlagt en bekæmpelsesstrategi fra myndighedernes side, kan arten vanskeligt bekæmpes i et område som Vaserne.

Mink

Mink vides at være et problem i hele Mølleåsystemet. Arten er ikke hjemmehørende i Danmark og betrages som en invasiv art. Skov- og Naturstyrelsen udlåner fælder til

fangst af mink og yder bistand i forbindelse med aflivning af dyrene, men opsætning af fælder kræver mindst to daglige eftersyn af fælderne og vil derfor være ganske arbejdskrævende for Arbejdsgruppen.

4.2.3 Vedvarende pleje

Vedvarende pleje udføres gentagne gange med det formål at fastholde eller genskabe en given vegetations- eller landskabstype.

Som vedvarende pleje foreslås på enkelte tilgroede tidligere overdrevsarealer afgræsning. I de fleste tilfælde anbefales kreaturer til vedligehold af overdrev, men på grund af det pågældende områdes begrænsede udstrækning og placering centralt i Vaserne, vurderes får at være det mest hensigtsmæssige. Får er "publikumsvenlige", og der findes mange nøjsomme og robuste racer. Dertil kommer, at får er meget effektive til at reducere genopvæksten af vedplanter og desuden er velegnede til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo. Et græsningstryk på 2-5 dyr per hektar og en græsningssæson fra maj til oktober vurderes at være passende (Bruun og Ejrnæs 1998).

4.2.4 Vandstand

Af hensyn til den fortsatte opretholdelse af den eksisterende ellesump, er det helt afgørende, at de nuværende hydrologiske forhold i reservatet bevares. Ved tilstrækkelig høj vandstand, d.v.s. bevarelse af den eksisterende, vurderes yderligere pleje af ellesumpen at være overflødig. Sænkes vandstanden, vil den egentlige ellesump tørlægges og vil formodentligt gradvist erstattes af tørbundsarter.

Vandstanden på Fugleværnsfondens reservat, der udgør en mindre del af Vaserne, afhænger helt af forholdene i resten af området, og i særdeleshed af vandstandsforholdene i Furesøen. Vandstanden i Furesøen reguleres ved "Regulativ for Mølleåen". Maksimalvandstanden (flodemålet) i Furesøen er fastsat ved aftale mellem Fuursø-Møllestrøm I/S og de omliggende kommuner. Flodemål for Furesøen (oven for sluse ved Frederiksdal): Maksimum: 20,605 (D.N.N. system GI). Tilstræbt vinter 20,55 og normal sommertermin: 20,45.

4.2.5 Andre indgreb

<u>Prædation</u>

Problematikken omkring mink knytter sig til Vaserne og hele Mølleåsystemet generelt, og en isoleret bekæmpelse på fondens arealer er ikke meningsfuld. Det anbefales derfor løbende at være opmærksom på problemet og kontakte Skov- og Naturstyrelsen, såfremt der registreres problemer eller iagttages dyr eller spor efter dem.

<u>Redekasser</u>

For at tydeliggøre områdets karakter som urørt skov, frarådes det at opsætte redekasser til områdets småfugle. Vaserne er i forvejen usædvanligt rigt på hulrugende fuglearter. Omkring formidlingspavillonen kan der dog af formidlingshensyn opsættes fuglekasser. Det kan endvidere overvejes at opsætte kunstige yngleplad-ser/redekasser til arter som hvinand, isfugl og fiskeørn.

4.2.6 Formidling

Nogle dele af reservatet er særligt sårbare overfor friluftsaktiviteter. Det drejer sig om bl.a. dele af Olsens Sø i den centrale del af området, hvor en del vandfugle raster og yngler, og også isfugl og fiskeørn forekommer regelmæssigt. Derfor bør rekreativ udnyttelse af disse arealer ske under hensyntagen til fuglelivet og områdets øvrige

natur. Til gengæld vurderes det, at en forbedring af adgangsforholdene til flere af tørbundsarealerne kan forøge områdets rekreative værdier uden at belaste beskyttelsesinteresserne væsentligt.

Der mangler borde og bænke i reservatet på steder, hvor det f.eks. er muligt at nyde udsigten over Olsens Sø eller andre egnede opholdsarealer, f.eks. den skoveng, som Arbejdsgruppen har skabt på et højtliggende område ved krydset Vasestien /Furesøstien. På de angivne arealer foreslås det derfor at opsætte borde og bænke til reservatets besøgende.

Det foreslås at der etableres et moderne og brugervenligt observationsskjul ved søbredden lidt vest for dumpedalrendens udløb i Furesøen. Adgangen til dette bør være via en gangbro i rørskoven. Adgangsforholdene skal være af en kvalitet, så også kørestolsbrugere kan benytte skjulet. I den nordøstlige del af Olsens Sø etableres en mindre gangbro ud i søen, hvorfra børn kan undersøge søens dyreliv.

Besøgende på Vasestien langs med reservatets østlige grænse.

4.3 Plejeplanområder

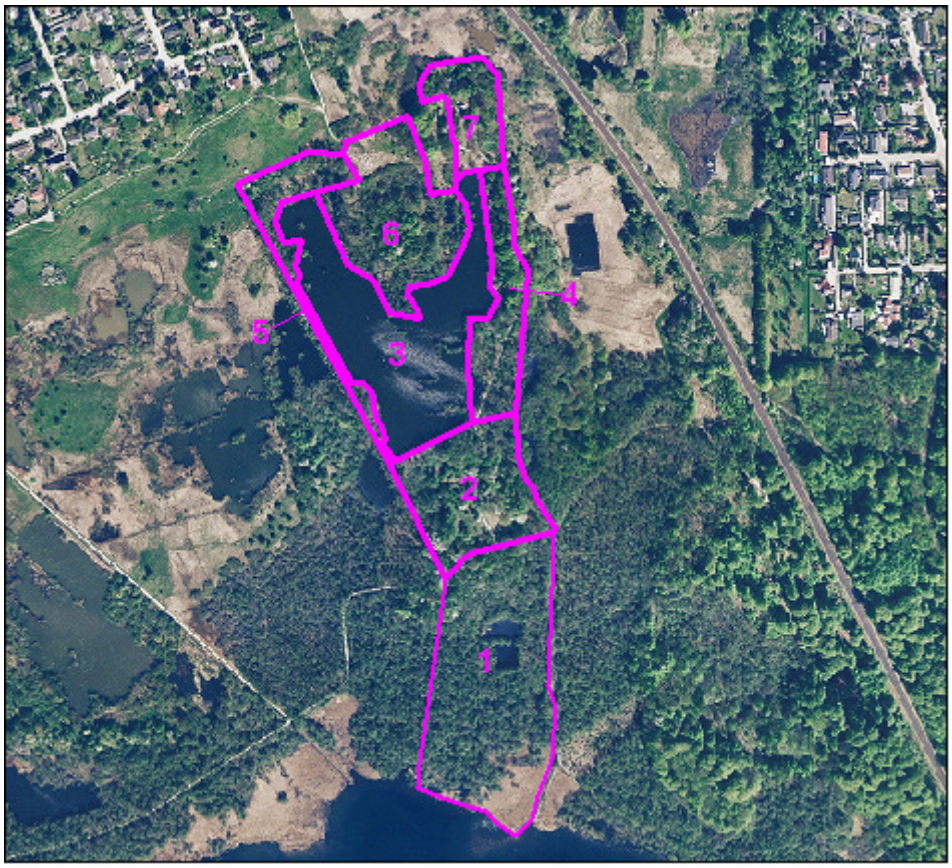

Figur 6: Plejeplanområder i den del af Vaserne, der indgår i Fugleværnsfondens reservat.

Af praktiske grunde inddeles plejeplanområdet i det følgende i en række delområder, der behandles enkeltvis m.h.t. plejemålsætning, plejebehov m.m. (Figur 6):

1. Fugtig ellesump mod syd og rørskov
2. Skov og høeng mellem Furesøstien og Olsens Sø
3. Olsens Sø
4. Skov på østsiden af Olsens Sø
5. Skov på vestsiden af Olsens Sø
6. Skovbevokset næs i den nordlige del af Olsens Sø
7. Område omkring formidlingspavillionen

Delområderne gennemgås efterfølgende, og for hver delområde gives først en beskrivelse og dernæst en konkretisering af plejemålsætning, plejebehov og plejeforslag.

4.3.1 Delområde 1: Fugtig ellesump mod syd og rørskov:

Beskrivelse:
Delområdet udgør ca. 3,5 hektar meget fugtig skov med især rød-el med åbne vandflader og lysåben bundvegetation domineret af kær-star. Mod Furesøen findes ca. 0,4 hektar rørskov.

Fuglemæssigt er delområdet interessant med mange arter og høje tætheder af hulrugende fugle som mejser, træløber, stære og spætter, herunder den på landsplan sjældne lille flagspætte. I rørskoven yngler en pæn bestand af vandrikse.

Plejemålsætning:
Delområdet skal kunne udvikle sig mod et klimakssamfund med naturlig selvforyngelse og fremstå som en naturlig ellesump med præg af urørt skov, med høj vandstand og træer i en varieret alderssammensætning og med mange døde træer og væltede stammer. Området skal rumme levesteder for et bredt udvalg af hulrugende småfugle, herunder lille flagspætte.

Plejeforslag og forslag til formidlingstiltag:
Det foreslås at udlægge ellesumpen i delområde 1 til urørt skov for at tilgodese bl.a. de hulrugende småfugle. Den utilgængelige Ellesump vil være velegnet til placering af redeplatform til fiskeørn, der ofte ses fouragerende i Vaserne og i Furesøen. Der bør placeres redekasser til hvinand i området. Rørskoven underlægges ikke nogen form for drift.

Området inddrages i formidlingen af Vaserne og Furesøen ved anlæg af et Fugleobservationsskjul i kanten af Furesøen med en gangbro i træ til Furesøstien.

4.3.2 Delområde 2: Skov og høeng mellem Furesøstien og Olsens Sø

Beskrivelse:
Delområdet omfatter samlet ca. 1,8 hektar. I de laveste partier mod Olsens Sø og Dumpedalsrenden findes fugtig elleskov og pilekrat. Herfra rejser landskabet sig til et højereliggende areal, som gennemskæres af Vasestien.

Vest for stien findes et tilgroet gammelt overdrev med tjørn, hassel, birk, rød-el, eg og fuglekirsebær samt mere mere lysåbne arealer med en kraftig opvækst af hindbær, småblomstret springbalsamin og gyldenris, efter rydning af en granbevoksning. På den nordvendte del af bakken findes en bestand af bjørneklo (250-500 individer). Øst for stien består de højeste dele af en tæt, skovbevokset del med eg, fuglekirsebær, Birk, tjørn, røn, hassel samt en lysåben del, der siden 1996 er drevet med høslæt.

Plejemålsætning:
De lysåbne arealer skal udvides på begge sider af Vasestien ved rydning af krat og udtynding i skovbevoksningen, så der skabes løveng og overdrevsarealer med få spredte buske. Der skal arbejdes hen i mod at genskabe et overdrevsområde ved nænsom udtynding af tjørnebuske, rydning af hyldebuske og ved slåning af hindbær samt bjørneklo. Herved vil der blive genskabt en naturlig zonering fra toppen af bakken mod mere fugtige områder nedenfor.

Bestanden af bjørneklo skal udryddes. Elleskoven skal bevares, men der kan foretages udtynding mod Olsens sø for at forbedre de ret begrænsede oversigtsforhold til Olsens Sø.

Plejeforslag og forslag til formidlingstiltag:
Bjørneklo: Bestanden i den nordvestlige del af området bekæmpes som beskrevet i tabel 2 ved rodstikning og eller slåning. Evt. blomstrende skud fjernes.

Alm Gyldenris rives op med håndkraft, således at blomstring forhindres.

Høeng:
Drives ved et årligt slæt i første halvdel af juli. I april måned forberedes årets slæt ved at nedfaldne grene m.v fjernes fra engen. Høet tørres på høstativer og efter tørring (august), slæbes det ud og presses til baller og tilbydes til interesserede dyreholdere.

Vest for vasestien slås arealer med opvækst af hindbær to gange. Første gang i maj og anden gang i august. Når arealet får en større andel af græsser, inddrages det i høengen.

Skovbevoksning vest for stien:
Vest for stien tyndes kraftigt i birk, tjørn, el (på tør bund), hestekastanje, hyld for at skabe overdrevs/skovengskarakter. Hassel, markante tjørn og eg bevares. Fældningen følges op med en grenknusning for at muliggøre efterfølgende høslæt. Udtynding skal være kraftigst ud mod stien, så der skabes gode kig ind.

På arealet domineret af hindbær foretages en knusning af træstubbe, for at lette omdannelsen til høeng.

De overstandere af bøg og eg, som står, hvor den tidligere granplantage stod, vurderes ud fra et forstligt synspunkt, og beskæres til et mere naturligt udseende. Vurderes dette til ikke at være muligt, hugges de højt oppe med det formål at omdanne dem til træruiner. Der tyndes i træraekken langs furesøstien.

Pile- og ellekrattet i delområdet mod syd bevares for at tilgodese fugle som nattergal, der er en af de karakteristiske fugle i Vaserne. Rydning af pilekrat på arealer, der ikke efterfølgende kan underkastes en vedvarende pleje, vurderes generelt ikke at være hensigtsmæssigt.

Skovbevoksning øst for stien:
Der tyndes kraftigt i bevoksningen nord for det lysåbne areal. :60-75 % af ege, birk 100 %, Ask stynes, fuglekirsebær 100%, alle rød-el på tør bund, alle ranglede tjørn fældes. Markante tjørn, hassel og den store selje-pil på kanten af stien bevares.

I østenden af høengen findes et lille pilekrat som fjernes helt.

I kanten af høengen op til Furesøstien findes en række af skyggende elletræer. Omkring ¾ af disse fældes for at lysne høengen.

Der etableres et mindre opholdsareal ved Vasestien med bænkesæt.

Skoveng skabt af Arbejdsgruppen i delområde 2.

Delområde 2: Tilgroet overdrevsknold ved Vasestien.

4.3.3 Delområde 3: Olsens Sø

Beskrivelse:
Delområdet omfatter reservatets største vandsamling, samlet ca. 4,2 hektar. Olsens Sø er en stor gammel tørvegrav med lodret afskårne brinker, hvilket formodentlig er årsagen til, at der ikke er rørskov rundt om søen. I søen findes flere små øer, hvorpå der vokser elletræer. Der er mange fisk i søen, bl.a. store gedder og karper. Søen har stor entomologisk værdi og der kendes bl.a. lys skivevandkalv og sump vindelsnegl fra søen. Blandt fuglene kan nævnes ynglende grågås, blishøne og gråand samt trækkende og rastende hvinand, stor skallesluger, skarv og fiskeørn.

Plejemålsætning
Vilkårene for søens fugleliv skal forbedres således, at flere af de mest almindelige danske vandfugle kan forventes at yngle i søen. Søen skal være ynglested for Hvinand. De meget store entomologiske interesser skal bevares. Mulighederne for udsigt fra Vasestien ud over Olsens Sø skal forbedres, ligesom der skal skabes flere partier med lysåbne overgange til det afgræssede engområde mod vest og nord.

Plejeforslag og forslag til formidlingstiltag:
Pletvis rydning af pil, el og opvækst af birk og bøg langs søbredden og på tanger i søen på de steder, hvor disse spærrer for udsigten over Olsens Sø.

Hvinand vil kunne tiltrækkes ved at opsætte 2-5 redekasser. Også isfugl, der vides at yngle i Mølleåsystemet, vil muligvis kunne tiltrækkes ved hjælp af kunstige redeplaceringsmuligheder. Det anbefales desuden at etablere en mindre gangbro i den nordøstlige ende af Olsens Sø for at give skolebørn mulighed for at iagttage vandets dyreliv i forbindelse med naturvejlederaktiviteter m.m.

4.3.4 Delområde 4: Skov på østsiden af Olsens Sø

Beskrivelse:
Den østlige side af Olsens Sø er domineret af en smal bræmme af pile og elleskov op til Vasestien. Øst for denne er der et bredere område med urørt ellesump og i den nordlige del løber stien gennem et højere liggende område med monumentale hundredårige bøge og egetræer på morbund.

Plejemålsætning
Områdets naturskovspræg skal bevares og de rekreative værdier knyttet til vasestien forbedres.

Plejeforslag og forslag til formidlingstiltag:
Det foreslås at foretage en selektiv rydning af de mindre træer i kantzonen til Olsens Sø, der i dag spærrer for udsigten til denne fra Vasestien og særligt fra en bænk placeret op til stengærdet. Det foreslås endvidere at foretage mindre rydninger for at sikre at bredzonen forbliver lysåben af hensyn til vandinsekter, padder og gydende fisk.

Ellesump: I mindre omfang kan der foretages plukhugst for at skabe pletvist lysåbne forhold af hensyn til ynglende padder.

I højskoven ved Vasestien foretages ingen drift, men der sørges for at, evt. dødt ved i skovbunden efterlades. Af sikkerhedsmæssige årsager kan der foretages skovning for at sikre publikums brug af Vasestien. Tiltag til foryngelse af højskoven bør overvejes.

4.3.5 Delområde 5: Elleskov på vestsiden af Olsens Sø

Beskrivelse:
På vestsiden af Olsens Sø findes en smal bræmme af elletræer. I den nordlige del indgår også ask, pil, kvalkved, hyld og tjørn. Den nordlige del af området er tæt krat. Elletræer og pilekrat afspejler de tidligere ejerforhold, idet de tidligere ejere ikke ønskede at samarbejde med Frederiksborg Amt om kratrydning, hvorved træerne står som en lige afskåren galleriskov op til Olsens Sø. Elletræerne ud til Olsens Sø er i den sydligste halvdel præget af at være rasteplads for 50-100 skarver. Guano ses på vegetationen og flere af træerne er gået ud.

Der findes en mindre bestand af bjørneklo i den nordvestlige del af pilekrattet.

Området afgræsses af får og kvæg, dog ikke den sydligste halvdel, hvor kvæget kun har begrænset adgang.

Plejemålsætning
Bredzonen i den nordvestlige del skal åbnes, så der skabes åbne forbindelseslinier mellem Olsens Sø og de lysåbne engområder mod vest. Herved sikres en direkte solindstråling til søen, og fugle som grågæs og blishøns får nemmere ved at udnytte bredzonen.

Plejeforslag
Pilekrattet skal ryddes, således at der skabes en lysåben overgang til Olsens Sø, idet der dog tillades genvækst fra 1-2 pilebuske. Fra det nordvestlige hjørne og til sydlig kant af lille øgruppe i søen bevares elle- og askeskov.

Fra sydkant af øgruppen og til nordkant af nabotørvegraven mod vest ryddes alle træer i bredzonen, hvorved der skabes en lysåben overgang til Olsens Sø.

I den sydligste og meget isolerede del kan det forsøges at placere en redeplatform til fiskeørn, som ofte ses i Vaserne.

Delområdet kan nås fra sydvest. Dog forhindrer et gammelt pigtrådshegn at kvæget kan nå ind til området, og bl.a. afgræsse en stor bestand af bjørneklo. Dette hegn nedtages i samråd med dyreholder, så køerne ikke kan løbe væk.

4.3.6 Delområde 6: Skovbevokset næs i den nordlige del af Olsens Sø

Beskrivelse

Delområdet er i dag et næs, der strækker sig ind i den nordlige del af Olsens Sø. Holmen, samlet ca. 1 hektar. Området er tilgroet med forskellige løvtræer: bøg, ask, birk, eg, fuglekirsebær, el, hassel og tjørn. Flere af træerne har været stævnet, og forekomsten af tjørn, hunderose og stævnet hassel tyder på, at området tidligere har været afgræsset og haft overdrevskarakter. Længst ude mod søen findes et tæt pilekrat.

Næsset afgrænses af et tæt pilekrat mod nord og nord for dette findes et åbent engområde med lysåben vegetation og spredte træer og buske.

Engområdet afgræsses, og dyrene har i princippet adgang til hele delområdet, men de har svært ved at forcere pilekrattet.

Næsset er et øde og fredfyldt sted, hvor bl.a. rådyrene søger skjul. Der findes bjørneklo både nord for pilekrattet og på sydsiden af pilekrattet.

Plejemålsætning

Delomådet skal fremstå med naturskovspræg med løvtræer i en varieret alderssammensætning, med naturligt henfald, døde træer, ved, væltede stammer og ynglemuligheder for hulrugende fugle, herunder lille flagspætte. Området bevares som et utilgængeligt område med ro og fred for ynglende fugle.

Plejeforslag

I plejeområdet foretages kun en begrænset pleje. Skovbevoksningen på holmen lades urørt. Der ryddes en passage til de græssende dyr gennem pilekrattet, så dyrene kan afgræsse holmen og bestanden af bjørneklo, der er svært tilgængelig på sydsiden af pilekrattet. Engområdet mod nord skal afgræsses for at bekæmpe bjørneklo. Træer og buske på engene fjernes. Bjørnekloen må ikke blomstre på arealet.

Det skal vurderes, om kreaturhegnet skal trækkes yderligere op på naboens løvskovshegn, da der findes bjørneklo oven for hegnet.

4.3.7 Delområde 7: Området omkring formidlingspavillonen

Beskrivelse

Samlet ca. 0,3 hektar. I delområdet findes en del gamle løvtræer, der afgrænser holmen mod øst. Centralt findes et åbent areal med Fugleværnsfondens formidlingspavillon og foran denne er en sydvendt skråning ned mod Olsens Sø, der er under tilgroning med buske bl.a. brombær, hindbær og bjørneklo. I det sydøstlige hjørne findes et tæt pilekrat med en stor bestand af bjørneklo samt rød hestehov. Mod nord findes en tilgroet skråning mod et fugtigt lysåbent kær. Delområdet har tidligere været afgræsset.

Plejemålsætning

Plejeområde 7 skal fortsat fungere som "formidlingscentrum" for Fugleværnsfondens aktiviteter. Området skal kunne fungere som opholdsareal, og der skal være udsigt fra pavillonen ud over Olsens Sø samt mod de flotte lysåbne kærområder mod nord. Arealer uden for formidlingsområdet inddrages i en græsningsfold, der om muligt også skal omfatte engene mod s-togbanen. Formålet er at bekæmpe bjørneklo og forbedre udsigtsforholdene.

Plejeforslag

Der foretages den fornødne rydning af vedplanter med henblik at bevare udsigten fra formidlingspavillonen over Olsens Sø. Rydningen skal foretages sådan at udsigtskilen har et naturligt udseende.

En sammenhængende pleje, herunder effektiv bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo, forudsætter et samarbejde i form af samgræsning med Rudersdal Kommune, der ejer engene mellem delområde 7 og s-togsbanen. Såfremt det er muligt at skabe en samgræsning med engene mod s-togsbanen, foretages følgende.

- Der foretages en indhegning af de arealer, som ikke indgår i formidlingsarealet samt de egentlige højskovsarealer (ved bålpladsen).

- Inden afgræsning foretages en større kratrydning på den nordvendte skråning for at lysne området, så græsdækket i bunden forøges. Området skal have karakter af overdrev med enkelte større træer og buske.

- Der foretages rydning i pilekrattet mod sydøst for at de græssende dyr kan få nem adgang til den store bjørneklobestand. Der foretages fortsat manuel bekæmpelse af bjørneklo, såfremt dyrene ikke effektivt bekæmper de to bestande.

Af sikkerhedsmæssige hensyn kan der foretages rydning af træer omkring pavillion og bålplads.

Formidlingspavillonen i delområde 7.

5 Oversigt og prioritering

5.1 Opsummering

Hovedparten af Vasernes fugtige ellesump bør lades urørt og have mulighed for at udvikle sig mod naturskov med naturlig selvforyngelse og en varieret alderssammensætning og mange døde træer og væltede stammer.

For at skabe en lysåben overgang mellem land og vand – og bedre forhold for engens lysåbne plantesamfund ryddes dele af bredzonen på vestsiden og nordsiden af Olsens sø for vedplanter. Herved vil afgræsningen forløbe helt ud til søen.

Områder med bjørneklo forsøges i videst muligt omfang inddraget i græsningsfolde, da græsning er en effektiv måde til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo.

Der skal i den forbindelse arbejdes på at starte en fællesgræsning mellem rapportens delområde 7 og Rudersdals Kommunes areal ind mod S-banen.

Der skal arbejdes på at udvide og vedligeholde den lille, attraktive høeng i krydset mellem Vasestien og Furesøstien, ligesom reetableringen af det lille tilgroede overdrev umiddelbart nordvest herfor vil være både en botanisk og æstetisk gevinst for reservatet.

Rydning af andre arealer begrundes primært ud fra et ønske om at forbedre publikums oplevelsemæssige muligheder ved at skabe steder med udsigt ud over f.eks. Olsens Sø samt for at forbedre mulighederne for afgræsning.

For at styrke de oplevelsesmæssige muligheder, ved bl.a. at forbedre udsigtsforholdene, kan der foretages stævning af træerne, f.eks. nord for den nu tilgroede overdrevsknold ved Olsens Sø eller punktvis langs Vasestien.

Bekæmpelse af bjørneklo og andre invasive arter bør fortsætte som hidtil, men ligeledes se i sammenhæng med tiltag på naboarealerne.

Formidlingsmæssigt rummer reservatet allerede store værdier i dag. En gangbro i den nordøstlige ende af Olsens Sø og en observationspost ved Furesøens bred vil være en gevinst, ligesom bænke på egnede opholdsarealer vil være til gavn for områdets besøgende. Også redekasser for udvalgte arter (hvinand, fiskeørn og isfugl) rummer formidlingsmæssige muligheder, der bør overvejes.

5.2 Prioritering

På tværs af delområder og problemstillinger behandlet i rapporten, foreslås følgende overordnede prioritering af de nævnte plejeforslag:

- Rydninger af pilekrat og elletræer ved bredden af Olsens Sø (nordvestlige del) for at skabe lysåben overgang, hvor fuglene (f.eks. grågæs) kan færdes frit, og således at der skabes en mere solpåvirket bredzone til gavn for insekter, padder og krybdyr.

- Opstart af samgræsning med de kommunalt ejede arealer mod s-togbanen og delområde 7 ved formidlingspavillonen. Rydning på arealer uden om formidlingsområder ved pavillon inden opstart af afgræsning

- Fortsat rydning og pleje af skoveng (delområde 2).

- Etablering af nyt skjul og gangbro i rørskoven ved Furesøen.

- Etablering af gangbro i den nordøstlige ende af Olsens Sø.

- Etablering af ynglemuligheder for hvinand, fiskeørn og isfugl.

- Pletvis rydning af kantskoven mod syd og nordøst samt i udsigtstraceen ved formidlingspavillonen for at forbedre udsigtsforholdene disse steder.

- Opstilling af bænke på egnede opholdsarealer ved Vasestien.

5.3 Økonomi og tidsplan

I nedenstående tabel ses et groft overslag over udgifter til at realisere plejeplanen, såfremt opgaverne skal udføres af entreprenører. Nogle af opgaverne vil dog kunne udføres af Fugleværnsfondens frivillige arbejdsgruppe, og vil derved være billigere. Plejeplanen vil blive realiseret efter de mandskabsmæssige såvel som økonomiske ressourcer i Fugleværnsfondens sekretariat og arbejdsgruppen i Vaserne.

delområder	*1*	*2*	*4*	*5*	*7*	***Sum (kr)***
rydning		100.000	25.000	75.000	50.000	250.000
knusning		15.000				15.000
hegning					50.000	50.000
redeplatforme	25.000					25.000
bænke		10.000	10.000			20.000
Skjul med gangbro	1.000.000					1.000.000
Sum (kr)	1.025.000	125.000	35.000	75.000	100.000	1.360.000

Figur 7: Oversigt over de foreslåede plejeindgreb.

6 Naturovervågning

Regelmæssig overvågning af Vasernes fugleliv og andre naturværdier gør det muligt at vurdere, om plejeforslagene rent faktisk virker efter hensigten.

Før, under og efter plejeindgrebene bør foretages en årlig kortlægning af reservatets ynglefugle med fokus på vandfugle samt en sideløbende registrering af arealernes drift, anvendelse og pleje. De registrerede ynglefugle bør henføres til reservatets delområder, så det er muligt at følge udviklingen i ynglebestandene i hver parcel. Det anbefales videre, at overvågningen så vidt muligt foretages af den samme person for at sikre, at resultater fra forskellige år kan sammenlignes.

Optællingerne af ynglefuglene i Vaserne foreslås foretaget som en "modificeret kortlægning af yngleterritorier" som beskrevet i Falk (1990) og anvendt i Fugleværnsfondens øvrige reservater. Ved denne metode fastslås både hvilke arter, der yngler, ynglebestandenes størrelse samt den omtrentlige placering af yngleterritorierne. I forbindelse med tællingerne indtegnes placeringen af de fugle, der viser tegn på yngle- eller territorialadfærd, på et kort.

Som en del af overvågningen sammenholdes fuglenes yngleudbredelse med de enkelte delområders drift og vegetationsforhold.

7 Referencer

Aude, E., Heilmann-Clausen, J. & Bennet, T.V. 2006. Er urørthed en trussel mod naturen i ellesumpe? – HabitatVision.

Bruun, H.H. & R. Ejrnæs 1998: Overdrev – en beskyttet naturtype. – G.E.C. Gads forlag & Miljø- og Energiministeriet.

Dahl, K. 1994. Fredede områder og Statsskove. - Danmarks Naturfredningsforening.

Dansk Ornitologisk Forening (1998): Fuglelokaliteterne I Københavns Amt. – Dansk Ornitologisk Forening.

Eades, P., Bardsley, L., Giles, N. & Crofts, A. 2005. Wetland Resoration Manual. - The Wildlife Trusts.

Falk, K. 1990. Vejledning i metoder til overvågning af fugle. - Skov- og Naturstyrelsen.

Ferdinand, L. 1980. Fuglene i Landskabet. - Dansk Ornitologisk Forening.

Frederiksborg og Københavns Amter 2006: Øvre Mølleådal, farum Sø, Furesø, Vaserne og Frederiksdal Skov (EF-habitatområde 123 og EF-fuglebeskyttelsesområde 109) – natura 2000 Basisanalyse.

Gravesen, P. 1979. Foreløbig oversigt over botaniske lokaliteter. 1. Sjælland. - Miljøministeriets Fredningsstyrelse i samarbejde med Dansk Botanisk Forening..

Hansen, S.F. 2002: Fugleværnsfondens reservat i Vaserne – Ynglefuglerapport 2002. – Fugleværnsfonden.

HedeDanmark, Orbicon A/S og Hedeselskabet (2007) med støtte fra Skov- og Naturstyrelsen: Praktisk bekæmpelse af kæmpebjørneklo.

Hovedstadsrådet 1987: Plejeplan for Vaserne.

Larsen, S.N. & T. Vikstrøm 1995. Ferske enge - en beskyttet naturtype. -Skov- og Naturstyrelsen.

Overfredningsnævnets kendelsesprotokol af 9. August 1947 vedrørende fredning af "Vaserne" nord for Furesøen.

Ovesen, C.H. 1993. Naturplejebogen. - Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Sutherland, W.J. & D. Hill 1995. Managing Habitats for Conservation. - Cambridge University Press.

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K.E ., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe, T., Madsen, J, Baatrup-Pedersen, A., Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Møller, P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, R.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard, B. 2003: Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. 2. udgave. Danmarks Miljøundersøgelser. 462 s**. –** Faglig rapport fra DMU, nr. 457. http://faglige-rapporter.dmu.dk

www.dofbasen.dk - Dansk Ornitologisk Forenings database (DOFbasen) over fugleobservationer i Danmark.

www.skovognatur.dk